

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри економіки
Херсонського навчально-наукового інституту Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова**

Надточій Ірини Ігорівни

на дисертаційну роботу Гарагулі Артура Вадимовича

**Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі
глобального інформаційного середовища», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 – «Менеджмент» у галузі
знань 07 – «Управління та адміністрування»**

Актуальність теми дослідження

Сучасний динамічний розвиток змушує бути максимально адаптивними до умов функціонування, вимагає оптимізації фінансово-економічної безпеки ведення бізнесу та стає гостро необхідним для захисту національних інтересів. Трансформаційні процеси, зумовлені інноваційно-цифровізаційними тенденціями, загрозами міжнародного економічного простору, впливом пандемії, розширенням масштабів техніко-технологічних новацій, здійснюють вплив на функціонування підприємств у контексті всіх його механізмів, систем і ресурсів. В умовах мінливості зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємств актуалізується питання застосування превентивних заходів під час забезпечення фінансово-економічної безпеки для мінімізації впливу ризиків на рівень національної безпеки, зниження рівня та попередження негативного впливу загроз, особливо в умовах повномасштабне вторгнення РФ на територію України, військова агресія, активні бойові дії.

Про актуальність обраного напрямку дослідження може свідчити те, що для забезпечення високої конкурентоспроможності підприємницької діяльності шляхом підтримки фінансово-економічної безпеки та протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам інтересам бізнесу найважливіше значення

належить захисту фінансово-економічної безпеки господарюючого суб'єкта в системі інформаційного середовища.

Необхідно зазначити, що саме своєчасна нейтралізація загроз та ризиків фінансово-економічної безпеки – завдання першочергової важливості та її рішення спрямовано на забезпечення стійкого зростання української економіки. Загрози фінансово-економічної безпеки виявляються в можливості заподіяння шкоди не тільки країні, окремим галузям, але і сфері управління, регулювання банківської та фінансової сфер діяльності.

Відповідно не виникає сумніву щодо актуальності обраної теми дисертації «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища», в основі мети якої полягає теоретичне обґрунтування й розроблення науково-методичних та науково-практичних рекомендацій спрямованих на удосконалення управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Здійснений аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій Гарагулі А.В. дає можливість констатувати про логічність структури дослідження, вдале формування мети, об'єкта, предмета й завдань наукової роботи, що певною мірою сприяло підготовці ґрунтовних висновків.

Автор використовує сукупність загальнонаукових, окремо наукових та міждисциплінарних методів пізнання, що дало змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних і практичних питань предмета дослідження.

Вище сказане підтверджується апробацією здобувачем результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є міжнародні та фахові видання України.

Здобувач провів аналіз значної кількості джерел за темою дисертації та вивчив роботи інших науковців, фахівців і практиків, що дало можливість вирішити наукові завдання щодо розкриття сутності та управління фінансово-економічною безпекою в умовах глобального інформаційного середовища, обґрунтування системи управління фінансово-економічною безпекою на засадах інформаційних технологій, надання характеристики передумов розвитку системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища та механізму управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, визначення тенденцій цифровізації та їх вплив на розвиток фінансово-економічної безпеки бізнесу, дослідження процесів імплементації європейського досвіду використання цифрових технологій з метою фінансово-економічної безпеки бізнесу та стратегічних засад оптимізації бізнесу й забезпечення його фінансово-економічної безпеки, формування моделі управління економічною безпекою бізнесу в умовах ринкових змін.

До цієї літератури увійшли: законодавчі та нормативні акти, аналітичний матеріал Global Innovation Index 2023, офіційна звітність Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства цифрової трансформації України, монографії, публікації у фаховій науковій періодиці, збірники наукових праць, конференції та ресурсів, розміщені у всесвітній мережі Інтернет, а також дані, отримані автором за результатами власноруч здійсненої аналітики та розрахунків.

На основі обраної методології, здобувач зумів розкрити вузькі місця в контексті досліджуваної проблематики теми дисертації. Найвагомішими науковими результатами стали:

- обґрунтовано систему управління фінансово-економічною безпекою на засадах інформаційних технологій. Удосконалено систему управління економічною безпекою, що основана на підрівнях безпеки та мають комплексний характер операційної системи з урахуванням зовнішнього

середовища (клієнтів, конкурентів, постачальників тощо). Запропоновано систему управління економічною безпекою в умовах цифрової трансформації;

- охарактеризовано передумови розвитку системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища, в результаті чого запропоновано комплексний підхід до управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, що включає ризик-менеджмент, інновації, захист інтелектуальної власності, цифровізацію процесів та відповідальне ставлення до соціальних і екологічних аспектів діяльності;

- досліджено тенденції цифровізації та їх вплив на розвиток фінансово-економічної безпеки бізнесу. Визначено основні напрямки тенденцій цифровізації: глобалізація бізнес-процесів, що дозволяє компаніям обслуговувати клієнтів по всьому світу, значно розширюючи ринок збуту та відкриваючи нові можливості для зростання за умови розробки ефективної стратегії конкуренції; підвищення ролі інтелектуальних ресурсів, які є драйверами інновацій, розвитку нових продуктів, послуг та технологій;

- охарактеризовано механізм управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, під яким запропоновано розуміти комплексну систему організаційних, методичних та інструментальних заходів, спрямованих на ідентифікацію, аналіз і мінімізацію як внутрішніх так і зовнішніх ризиків, що можуть негативно вплинути на стабільність і розвиток підприємства;

- обґрунтовано фактори, які відображають зміни у глобальному економічному середовищі й нові виклики, на які натрапляють компанії. Глобалізація економічних процесів сприяє інтеграції економік. Компанії стикаються з необхідністю адаптації до швидко змінюваних умов міжнародного бізнес-середовища, що вимагає більш гнучких та відповідальних систем управління безпекою.

- досліджено процеси імплементації європейського досвіду використання цифрових технологій з метою фінансово-економічної безпеки бізнесу. Доведено, що аналіз та адаптація європейських практик цифровізації

для потреб українського бізнесу є критично важливими для розвитку національної економіки, зміцнення її фінансово-економічної безпеки та підвищення глобальної конкурентоспроможності;

- запропоновано модель управління економічною безпекою бізнесу, що враховує вплив ключових зовнішніх і внутрішніх чинників на розвиток підприємства та його економічну безпеку. Модель базується на процесному підході та передбачає виділення ключових бізнес-процесів підприємства (виробництво, збут, фінанси, ресурсне забезпечення), що у сукупності формують економічну безпеку й спрощує процеси фінансового бюджетування із урахуванням зовнішніх і внутрішніх можливостей і загроз;

- доведено, що оптимізація бізнесу та оптимізація бізнес-процесів є взаємопов'язаними, але концептуально різними підходами у сфері управління. Оптимізація бізнесу охоплює широкий спектр стратегічних і тактичних заходів, спрямованих на підвищення загальної ефективності й продуктивності компанії, в той час як оптимізація бізнес-процесів зосереджується на вдосконаленні окремих процесів в межах організації.

Розкриті та обґрунтовані в дисертації теоретичні й методичні положення, висновки, пропозиції, рекомендації впроваджені в діяльності ТОВ «Семенівський агросервіс» (довідка впровадження № 188 від 18.12.2023 року). Окремі розробки автора прийняті ПрАТ «Оберіг» для розробки формування стратегії розвитку на задах удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою (довідка впровадження № 105 від 11.12.2023 року) і надалі можуть бути використані:

- у діяльності окремих компаній, на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення функціонування систем управління людськими ресурсами та персоналом на основі використання сучасних цифрових технологій;

- у освітньому процесі Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова при викладанні дисциплін «Менеджмент», «Управління фінансами», «Фінансовий менеджмент для лідерів» під час підготовки лекцій,

навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань, дидактичних матеріалів з навчальних предметів та науково-дослідній роботі.

Таким чином, дисертаційна робота Гарагулі Артура Вадимовича містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Оцінка структури та обсягу дисертації

Дисертаційна робота Гарагулі А.В. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (88 позиція), 3 додатків, містить 21 таблицю та 44 рисунки. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 207 сторінок, з яких 174 сторінки основного тексту.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні основи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища, узагальнено сутність, принципи, завдання з управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, досліджено інформаційні технології в управлінні системою фінансово-економічної безпеки бізнесу, систематизовано методичні підходи до оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу.

Другий розділ присвячений аналізу управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища, розглянуті тенденції цифровізації та їх вплив на розвиток фінансово-економічної безпеки бізнесу, запропонований механізм управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, який передбачає систематичний моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища, виявлення нових можливостей та загроз, а також адаптацію стратегій і дій підприємства з метою оптимізації його фінансових та економічних показників.

У третьому розділі досліджено шляхи оптимізації системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу. Вивчено процеси імплементації європейського досвіду використання цифрових технологій з метою фінансово-економічної безпеки бізнесу. Доведено, що аналіз та адаптація європейських

практик цифровізації для потреб українського бізнесу є критично важливими для розвитку національної економіки, зміцнення її фінансово-економічної безпеки та підвищення глобальної конкурентоспроможності.

Запропоновано модель управління економічною безпекою бізнесу, що враховує вплив ключових зовнішніх і внутрішніх чинників на розвиток підприємства та його економічну безпеку. Модель базується на процесному підході та передбачає виділення ключових бізнес-процесів підприємства (виробництво, збут, фінанси, ресурсне забезпечення), що у сукупності формують економічну безпеку та спрощує процеси фінансового бюджетування з урахуванням зовнішніх і внутрішніх можливостей та загроз.

Доведено, що комбінування різних методик щодо оптимізації бізнес-процесів компаній (FAST-Fast Analysis Solution Technology, Benchmarking, Redesign, Business-process Reengineering) дозволяє організаціям ефективно реагувати на широкий спектр викликів, оптимізувати свою діяльність та досягати конкурентних переваг у змінному бізнес-середовищі.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що дисертація здобувача Гарагулі Артура Вадимовича на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища» є завершеною науковою працею, в якій чітко досягнута мета та завдання, які були поставлені для виконання цієї трудомісткої роботи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Наукові результати проведеного дослідження, які містяться в дисертаційній роботі – отримані автором особисто, про що свідчить дотримання вимог академічної доброчесності. Водночас, із наукових праць, що були опубліковані у співавторстві з іншими вченими, використано тільки ідеї та положення, які становлять особистий внесок здобувача, на що вказано у переліку наукових праць.

Результати дослідження здобувача Гарагулі Артура Вадимовича у 11 публікаціях. Зокрема у 6 статтях (з яких, 5 – у наукових фахових виданнях, що

перебувають у міжнародних наукометричних базах, 1 – у закордонному журналі, який індексується у наукометричній базі Web of Science); 5 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,52 друк. арк., з яких 3,99 друк. арк. належать особисто автору.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Враховуючи позитивне оцінювання дисертації Гарагулі Артура Вадимовича, варто звернути увагу на деякі моменти, які слугують підставою для дискусії:

1. Формуючи систему управління фінансово-економічною безпекою в умовах цифрової трансформації (стор. 44), автору доцільно було б ввести до підрівня безпеки такі чинники, як непередбачуваність і потенційні загрози.

2. Розглядаючи підходи до оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки (стор. 52), бажано було б розглянути ще один із найбільш поширених підходів «на основі оцінки ризиків», який передбачає визначення та аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, що загрожують безпеці підприємства, на основі таких методів, як кількісна та якісна оцінка виявлених ризиків.

Виокремлюючи різновиди глобалізаційних проявів на економічну, соціокультурну, технологічну, політичну, екологічну (стор. 66), доцільно було б додатково виокремити епідеміологічну глобалізацію та військову.

4. Розглядаючи механізм управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, як комплексну систему організаційних, методичних та інструментальних заходів, спрямованих на ідентифікацію, аналіз і мінімізацію внутрішніх та зовнішніх ризиків, що можуть негативно вплинути на стабільність і розвиток підприємств (стор. 111) та, беручи до уваги те, що фінансово-економічна безпека не є статичною (тобто на систему безпеки має вплив конкретна ситуація, яка виникає на тому чи іншому етапі соціального, економічного і політичного суспільного розвитку), доцільно було б

виокремити підтримувальні процеси механізму дотримання фінансово-економічної безпеки.

Систематизуючи напрямки стимулювання процесів цифровізації в бізнесі з метою фінансово-економічної безпеки (стор. 138), доцільно було б розглянути напрями державного стимулювання процесів цифровізації в бізнесі.

. Формуючі концептуальні підходи до оптимізації бізнес-процесів компаній (стор. 172), доцільно було б доповнити ще одним підходом «Реінжиніринг бізнес-процесів», що дає змогу підприємствам підвищувати конкурентоспроможність слабких бізнес-процесів та зміцнювати конкурентні позиції в цілому.

Зазначені недоліки не зменшують науково-практичного значення роботи. Вивчення матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про її пошуковий характер, творчий підхід автора до поставлених завдань.

Загальний висновок

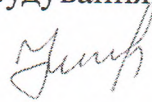
Дисертаційне дослідження на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища» представляє собою завершену самостійну наукову працю, в якій поглиблено теоретичні положення, методичні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища.

На підставі аналізу наукової новизни, теоретичного та практичного значення, достовірності отриманих висновків і рекомендацій, актуальності теми даного дисертаційного дослідження можна зробити висновок про його відповідність вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. No 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Гарагуля Артур Вадимович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 - «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
Херсонського навчально-наукового інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова



Ірина НАДТОЧІЙ

Підпис засвідчую:

Вчений секретар



Світлана Уткіна